

Кримінальний процес та криміналістика

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17854419>

Обмеження доступу до веб-сайтів через використання кримінально-правових механізмів: порівняльно-правовий аспект

Воронкін А. О.,

магістр права, аспірант 4-го року навчання кафедри кримінального права та процесу Національного університету «Києво-Могилянська академія», Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-3669-3211>

Удовенко Ж. В.,

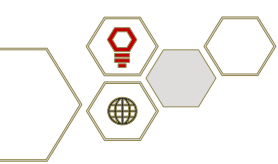
доктор юридичних наук, доцентка кафедри кримінального права та процесу Національного університету «Києво-Могилянська академія», Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-4100-0723>

Прийнято: 20.11.2025 | Опубліковано: 30.11.2025

Анотація: У даній статті авторами досліджено особливості обмеження доступу до веб-сайтів (веб-ресурсів) у мережі Інтернет шляхом застосування кримінально-правових механізмів, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України. Авторами розкрито юридичну природу веб-сайту як об'єкта права інтелектуальної власності крізь призму цивільного законодавства України, а також у якості предмета потенційного арешту у кримінальному провадженні. Авторами проаналізовано можливість накладення арешту на веб-сайти як на об'єкти права інтелектуальної власності, у випадках використання веб-ресурсів для вчинення кримінальних правопорушень.

У межах порівняльно-правового аналізу авторами досліджено підходи щодо обмеження доступу до веб-сайтів через кримінально-правові механізми у

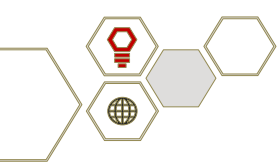

поєднанні з механізмом цивільної конфіскації (*in rem*) у Сполучених Штатах Америки. Авторами визначені відмінності між підходами до блокування веб-ресурсів у романо-германській (базуючись на українській моделі) та англосаксонській (ґрунтуючись на моделі Сполучених Штатів Америки) правових системах, шляхом співставлення існуючих моделей блокування доступу до веб-сайтів, через одночасне використання кримінально-правових та цивільно-правових механізмів арешту та конфіскації у Сполучених Штатах Америки, та дослідження характеристик кримінально-правового механізму в українській правозастосовній практиці.

Авторами детально проаналізовано актуальну судову практику України щодо накладення арешту на веб-сайти шляхом арешту майнових прав інтелектуальної власності, що виникають у користувачів мережі Інтернет під час користування тим, чи іншим веб-сайтом шляхом застосування імперативного методу правового регулювання через призму застосування державно-правового примусу в аспекті арешту веб-сайтів у межах кримінального провадження.

Шляхом застосування формально-логічного методу наукового пізнання авторами у статті продемонстровано наявність законодавчих прогалин та відсутність уніфікованого підходу до визначення веб-сайту як об'єкта права на який накладається арешт у кримінальному процесі. На основі дослідження сформульовано пропозиції щодо удосконалення норм КПК України, спрямованих на забезпечення балансу між свободою у використанні мережі Інтернет та актуальними потребами кримінальної юстиції в аспекті захисту суспільства від вчинення кримінальних правопорушень, як частини виконання завдань кримінального провадження, передбачених статтею 2 КПК України.

Ключові слова: арешт майна, верховенство права, суспільний інтерес, загальні засади кримінального провадження, обмеження права власності, майнові права, об'єкти цивільних прав, інтернет, майнові права інтелектуальної власності, обмеження доступу, спеціальна конфіскація.

**Restriction of access to websites through the use of criminal-law mechanisms:
A comparative legal aspect**

Voronkin A.,

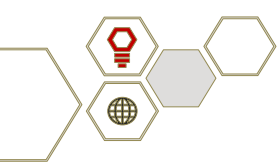
Master of Laws, 4th-year PhD candidate,
Department of Criminal Law and Procedure,
National University of «Kyiv-Mohyla Academy», Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-3669-3211>

Udovenko Zh.,

Doctor of Juridical Sciences,
Associate Professor of the Department of Criminal Law and Procedure,
National University of «Kyiv-Mohyla Academy», Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-4100-0723>

Abstract: This article examines the specific features of restricting access to websites (web resources) on the Internet through the application of criminal-law mechanisms provided for by the Criminal Procedure Code of Ukraine. The authors analyse the legal nature of a website as an object of intellectual property rights through the lens of Ukrainian civil legislation, as well as its qualification as a potential object of seizure in criminal proceedings. The article assesses the possibility of imposing seizure on websites as objects of intellectual property rights in situations where web resources are used for the commission of criminal offences.

Within the framework of comparative legal analysis, the article explores approaches to restricting access to websites through criminal-law mechanisms in combination with the civil *in rem* forfeiture mechanism in the United States of America. The authors identify the key distinctions between the approaches to website blocking in the Romano-Germanic legal tradition (based on the Ukrainian model) and the Anglo-Saxon legal system (based on the U.S. model), by comparing the existing

mechanisms of website access restriction, including the combined use of criminal-law and civil-law instruments of seizure and forfeiture in the United States, and by analysing the characteristics of Ukraine's criminal-law mechanism as reflected in national legal practice.

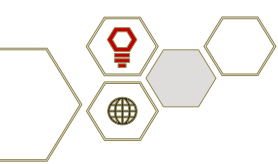
The article further provides an in-depth analysis of the current Ukrainian case law concerning the seizure of websites through the seizure of intellectual property rights arising for Internet users when accessing and using particular web resources. This is examined through the prism of the imperative method of legal regulation and the application of state coercion in the context of seizing websites within criminal proceedings.

Through the use of the formal-logical method of legal research, the authors demonstrate the existence of legislative gaps and the absence of a unified approach to defining a website as an object subject to seizure in criminal procedure. Based on these findings, the article proposes amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine aimed at ensuring an appropriate balance between freedom of Internet use and the current needs of criminal justice in protecting society from criminal offences, in line with the purpose of criminal proceedings established in Article 2 of the Criminal Procedure Code of Ukraine.

Keywords: property seizure, rule of law, public interest, general principles of criminal proceedings, restriction of property rights, proprietary rights, objects of civil rights, Internet, intellectual property rights, access restriction, special confiscation.

Постановка проблеми. Основним елементом цифрової епохи, у межах якої сьогодні існують сучасні суспільства, безумовно, є мережа Інтернет, яка стала символом новітнього розвитку суспільних відносин у двадцять першому сторіччі, а також змінила динаміку світової економіки шляхом трансформації її з відносно локальної та регіональної до об'єднаної та глобальної.

При цьому, забезпечувальним та першочерговим механізмом функціонування мережі Інтернет є веб-сайти, які раніше розглядалися

виключно як технічні ресурси доступу до інформації, а також забезпечення її відображення. Водночас, стрімкий розвиток цифрового світу, як і будь-якого іншого суспільно-правового явища, зумовлює, інколи, протиправне використання інноваційних інструментів у сфері інформаційних технологій, зокрема протиправне використання веб-сайтів, що зумовлює необхідність їх правової оцінки у межах кримінально-правових правовідносин.

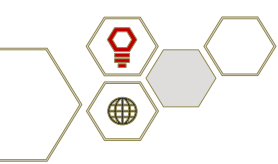
Використання веб-ресурсів для вчинення різного роду кримінальних правопорушень – від поширення забороненого контенту та продажу контрафактної продукції, до легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, потребує ефективних механізмів блокування, обмеження доступу чи вилучення веб-сайти із застосуванням належної правової процедури.

Попри суспільну потребу у таких механізмах, у національному законодавстві відсутнє чітке нормативне врегулювання порядку арешту веб-сайтів у межах кримінального провадження, що породжує істотні труднощі у правозастосуванні.

Чинний КПК України (зокрема норми про тимчасове вилучення майна та його арешт) розроблений переважно для регулювання роботи з матеріальними (речовими) доказами та майновими правами у традиційному розумінні. Він не містить спеціальних норм, які б чітко визначали:

- що саме є об'єктом арешту у випадку обмеження доступу веб-сайту: сам домен, контент, серверне обладнання чи майнові права на об'єкт інтелектуальної власності;
- як саме має відбуватися арешт веб-сайту (як сукупності інформації та/або технічних засобів), щоб не порушити роботу ресурсів, не пов'язаних із кримінальним провадженням.

Така нечітка і надмірна практика арешту прямо порушує ключові засади кримінального провадження, для прикладу, засаду законності: відсутність прямої норми КПК України для арешту веб-сайтів ставить під сумнів законність такої процесуальної дії, а також порушує засаду забезпечення права

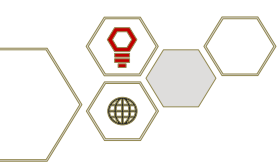

на свободу вираження (якщо арешт є надмірним). Проблема вимагає невідкладного внесення змін до КПК України та розробки окремого механізму обмеження доступу до інформації, а не арешту всього веб-сайту як «речового доказу».

Крім цього, в українській правовій доктрині відсутня єдина позиція щодо правової природи веб-сайту чи є він об'єктом інтелектуальної власності, майновим правом, або ж сукупністю інформаційних та технічних елементів, що унеможлиблює визначення адекватного кримінального процесуального статусу такого об'єкта під час обмеження права власності на нього. Відсутність системного підходу до цього питання ставить під сумнів можливість ефективного захисту як публічних, так і приватних інтересів в епоху цифрових правовідносин.

З огляду на зазначене, постає потреба у комплексному дослідженні механізмів обмеження доступу до веб-сайтів у межах кримінального провадження, визначенні правових засад застосування арешту або спеціальної конфіскації до них, а також у порівняльному аналізі іноземного досвіду, який може бути використаний для вдосконалення українського законодавства. Такий аналіз є необхідним для забезпечення балансу між «цифровою свободою», правами власників веб-ресурсів та суспільним інтересом у запобіганні кримінальні правопорушенням, що є позитивним зобов'язанням держави та становить фундаментальну умову реалізації принципу верховенства права в тому числі у цифровому вимірі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З аналізу української кримінальної процесуальної доктрини вбачається, що проблематика обмеження доступу до веб-сайтів у кримінальному провадженні, у тому числі шляхом накладення арешту на веб-ресурси, досліджувалося лише О. В. Музиченко, що свідчить про актуальну потребу комплексного теоретико-правового дослідження механізмів обмеження доступу до веб-сайтів у межах кримінального провадження із застосуванням порівняльно-правового аналізу

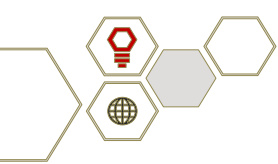
[1]. Наукова публікація О.В. Музиченко є ґрунтовною, зокрема, в аспекті розкриття актуальних проблем судової практики, пов'язаних із сучасними викликами правозастосування під час накладення арешту на веб-ресурси.

Водночас, відмітимо наявність ґрунтовної наукової праці щодо обмеження майнових прав у кримінальному провадженні, як от дослідження Т.Є. Зелькіної під назвою «Обмеження майнових прав осіб у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування», яке опубліковане у 2021 році, де автором детально проаналізовано сучасні підходи до обмеження майнових прав під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі шляхом накладення арешту на майнові права, а також в аспекті застосування конфіскації [2].

З огляду на правову природу веб-сайт, як електронного (цифрового) об'єкту відмітимо наявність якісного дослідження Н.М. Сенченко та В.Ю. Чумаченко щодо правової природи електронних доказів у кримінальному провадженні, а також визначення електронних доказів у законодавстві зарубіжних країн [3].

Відмітимо також наявність ґрунтовних зарубіжних доктринальних досліджень пов'язаних із накладенням арештів на цифрові об'єкти в умовах виклику сучасного цифрового світу, як от дослідження R. Manwani під назвою «The Rise of Digital Arrests: Cybercrime in the Modern Era», де автором досліджено підходи до розслідування кібрезлочинів, а також існуючі інструменти арешту цифрових об'єктів закордоном [4].

У цьому контексті особливого значення набуває практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). У справі Ченгіз та інші проти Туреччини щодо блокування веб-ресурсу у кримінальному провадженні ЄСПЛ підкреслив, що державні органи повинні забезпечити ефективний судовий контроль та мінімізацію побічних наслідків блокування веб-ресурсів [5]. Відмітимо і позицію Спеціального доповідача ООН з питань заохочення та захисту права на свободу думки і вираження поглядів, а також Комітет ООН з прав людини, які

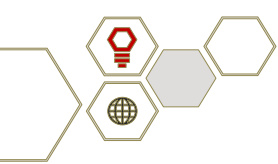
наголошують, що обмеження доступу до веб-сайтів повинні ґрунтуватися на чіткій законній підставі, бути необхідними у демократичному суспільстві та відповідати положенням Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [6, с. 18-19].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки питанню обмеження доступу до веб-сайтів у кримінальному провадженні, у тому числі шляхом накладення арешту на веб-ресурси не досліджувалося комплексно в українській правовій доктрині, значна частина аспектів проблематики залишається дискусійним, а саме: відсутність веб-сайту як об'єкта накладення арешту у ст. 170 КПК України, відсутність конкретних законодавчих підстав накладення арешту на веб-сайт, накладення арешту на веб-сайт, як на майнові права інтелектуальної власності, а також з підстав віднесення їх до речових доказів органом досудового розслідування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Комплексне теоретико-правове дослідження механізмів обмеження доступу до веб-сайтів у межах кримінального провадження крізь призму порівняльно-правового аналізу, визначення правової природи веб-сайту як об'єкта майнових та інтелектуальних прав, а також з'ясування можливостей застосування до нього кримінально-правових механізмів, передбачених кримінальним процесуальним законодавством України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для належного визначення правової процедури обмеження доступу до веб-сайтів із застосуванням кримінально-правових механізмів вважаємо за доцільне проаналізувати основоположні підходи до визначення правової природи веб-сайтів, а також дослідити легальну дефініцію терміну веб-сайт, яка визначена законодавцем.

В українській правовій доктрині висловлюється думка відповідно до якої веб-сайт доцільно відносити до об'єктів права інтелектуальної власності зі своєю специфічною правовою природою [7, с. 5].

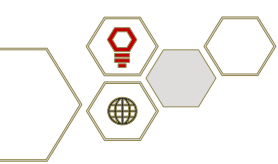

Статтею 420 Цивільного кодексу України (ЦПК України) встановлено перелік об'єктів інтелектуальної власності, серед яких, зокрема, літературні та художні твори, комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, програми організацій мовлення, наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин, комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення, а також комерційні таємниці [8]. Аналіз цієї статті свідчить про те, що веб-сайт не виділено законодавцем серед переліку об'єктів інтелектуальної власності, проте використання прислівникової конструкції «зокрема» означає те, що перелік об'єктів інтелектуальної власності визначений статтею не є вичерпним.

При цьому, у статті 418 Цивільного кодексу України (ЦК України) законодавцем закріплено поняття права інтелектуальної власності, тобто права особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений ЦК України та іншим законом.

Легальна дефініція веб-сайту наявна і у нормативно-правових актах українського законодавства, а саме у Законі України «Про авторські і суміжні права», відповідно до якого веб-сайтом визначається сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, зокрема об'єктів авторського права та/або суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси веб-сайту та/або облікового запису власника такого веб-сайту, доступ до яких здійснюється через адресу в мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики та/або числової адреси за Інтернет-протоколом [9].

Враховуючи визначення поняття права інтелектуальної власності у Цивільному кодексі України, Законі України «Про авторські і суміжні права», погоджуємося із позицією українських науковців, що веб-сайт є комплексним

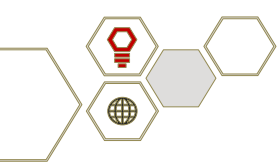
об'єктом права інтелектуальної власності, який містить у собі інформаційне наповнення, а також ряд технічних елементів, серед яких:

- програмне забезпечення (комп'ютерна програма), за допомогою якого створюється та функціонує веб-сайт, оскільки саме програмний код забезпечує роботу сайту, визначає його архітектуру, інтерфейс і технічну взаємодію з користувачем. Відповідно до чинного законодавства, комп'ютерні програми визнаються об'єктами авторського права і охороняються як літературні твори;
- доменне ім'я та унікальна IP-адреса, що забезпечує ідентифікацію сайту у мережі Інтернет та здійснення доступу до нього. Цей елемент окремо може визнаватися об'єктом права інтелектуальної власності, однак не належить до категорії об'єктів авторського права, оскільки реєструється й надається користувачам (фізичним чи юридичним особам) у тимчасове користування згідно з договірними умовами;
- інформаційне наповнення (контент) веб-сайту, що охоплює тексти, графічні матеріали, аудіовізуальні твори, рекламні елементи, фотографії, відео тощо. Відповідно до положень Закону України «Про авторське право і суміжні права», зазначені об'єкти підпадають під правову охорону як результати творчої діяльності, що мають ознаки творів у сфері авторського права [10, с. 99].

Отже, веб-сайт є комплексним об'єктом інтелектуальної власності з огляду на притаманні йому характеристики, а саме наявність програмного забезпечення, що забезпечує функціонування веб-сайту, доменного імені та Інтернет-протокол адреси, а також унікального контенту (текстів, графічних матеріалів, рекламних елементів тощо).

Правові підстави арешту веб-сайтів у кримінальному провадженні.

Статтею 170 КПК України встановлено, що арешт може бути накладено на рухоме чи нерухоме майно, гроші у будь-якій валюті готівкою або у безготівковій формі, в тому числі кошти та цінності, що знаходяться на

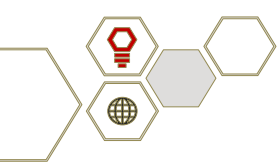

банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах, видаткові операції, цінні папери, майнові, корпоративні права, віртуальні активи, щодо яких ухвалою чи рішенням слідчого судді, суду визначено необхідність арешту майна. Отже, законодавець прямо не передбачає можливість накладення арешту майно на веб-сайти, на відміну від ряду інших об'єктів на які може бути накладено арешт у встановленому КПК України порядку.

З огляду на зазначене, вважаємо за доцільне продемонструвати актуальні підходи українських судів у справах пов'язаних із арештом веб-сайтів у кримінальному провадженні, які є дуже дискусійними в українській правовій спільності.

Аналіз української судової практики здійснювався авторами на підставі добору ухвал слідчих суддів під час досудового розслідування у кримінальному провадженні, у яких безпосередньо порушується питання накладення арешту на веб-сайти та доменні імена. Вибірка формувалася за результатами пошуку в Єдиному державному реєстрі судових рішень за ключовими словами «веб-сайт», «доменне ім'я», «майнові права інтелектуальної власності», «арешт», із виключенням ухвал, що не містять належної мотивувальної частини.

Ухвалою слідчого судді Шевченківського районного суду міста Києва у справі № 761/7870/24 задоволено клопотання прокурора Офісу Генерального прокурора та накладено арешт на майнові права інтелектуальної власності - доменне ім'я веб-ресурса: «vandalvape.shop» (сайт мережі магазинів, які здійснюють реалізацію незаконно виготовлених підакцизних товарів) та зобов'язано інтернет-провайдерів, які здійснюють діяльність на території України, які відповідно до частини 2 статті 42 Закону України «Про телекомунікації» включені до реєстру операторів, та Національний центр оперативно-технічного управління мережами телекомунікацій Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України закрити доступ до інтернет-сайту «vandalvape.shop» користувачів мережі Інтернет на території

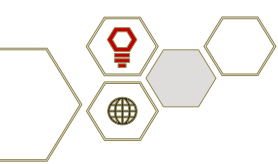

України надіславши відповідну команду до «Реєстру доменної зони» та унеможливити використання в будь - який спосіб (видалити) доменне ім'я веб-ресурса «vandalvape.shop» [11].

В обґрунтування накладення арешту на доменні ім'я веб-ресурсу слідчий суддя погодився із позицією прокурора, що веб-ресурс з доменним іменем «vandalvape.com.ua» розроблений та створений за допомогою інтелектуальної, творчої діяльності людини, а тому є об'єктом права інтелектуальної власності, вказавши, що майновим правом інтелектуальної власності, крім іншого, є право на використання об'єкта права інтелектуальної власності, що зазначено у статті 424 ЦК України, також слідчим суддею враховано, що майнові права об'єкта інтелектуальної власності визнано речовим доказом у кримінальному провадженні [11].

Накладаючи арешт на веб-сайт у кримінальному провадженні у справі № 759/10859/23, слідчий суддя Святошинського районного суду міста Києва зазначив, що майнові права інтелектуальної власності, які виникають у користувачів мережі Інтернет при використанні веб-ресурсів та отримання з них комп'ютерних даних, використовуються в якості вчинення кримінального правопорушення, передбаченого частиною 2 статті 302 КК України, а також використовувались з метою вчинення злочинів, передбачених частиною 3 статті 303 КК України [12].

Аналогічна позиція із посиланням на статтю 424 ЦК України, як підставу виникнення майнових прав у користувачів веб-сайтів на які накладається арешт, висловлена також в ухвалі слідчого судді Шевченківського районного суду міста Києва у справі № 761/17963/25, ухвалі слідчого судді Печерського районного суду міста Києва у справі № 757/47917/25-к, ухвалі слідчого судді Святошинського районного суду міста Києва у справі № 759/7974/23 [13, 14, 15].

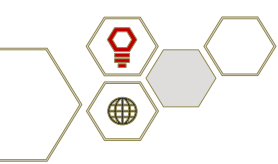

Вважаємо вищезазначену судову практику такою, що не відповідає положенням КПК України в частині законності та обґрунтованості судового рішення, що закріплено у статті 369 КПК України.

Слід зауважити, що тлумачення судами положень статті 424 ЦК України крізь призму майнових прав інтелектуальної власності, які нібито виникають у користувачів мережі Інтернет під час користування веб-ресурсами, є помилковим і таким, що не відповідає змісту зазначеної норми. Користувачі окремих веб-сайтів не можуть вважатися суб'єктами права інтелектуальної власності, оскільки не створюють об'єкт відповідних прав та не набувають їх на підставах, передбачених законом. Система правовідносин у сфері інтелектуальної власності передбачає існування двох основних груп суб'єктів: авторів (творців) об'єктів права інтелектуальної власності; інших осіб, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права на такі об'єкти – роботодавців, замовників, інвесторів, правонаступників тощо.

Зі змісту конструкції, яка закріплена у частині 1 статті 317 ЦК України вбачається, що саме власникові належать права володіння, користування та розпорядження належним йому майном. Право на використання об'єкта права інтелектуальної власності означає юридично забезпечену можливість отримувати від нього корисні властивості – економічну вигоду, прибуток або інший позитивний ефект. Таке використання може здійснюватися в будь-який спосіб, не заборонений законом, але виключно в межах, установлених правовим режимом відповідного об'єкта. Отже, положення статті 424 ЦК України закріплюють право саме суб'єкта права інтелектуальної власності, а не будь-якого користувача мережі, на використання об'єкта інтелектуальної власності як складову тріади цивільного – права володіння, користування і розпорядження [1, с. 324].

Окрім цього, використання судом категорії «об'єкти майнових прав інтелектуальної власності, які виникають» є юридично некоректним, адже такі об'єкти не можуть бути предметом арешту доти, доки вони фактично не

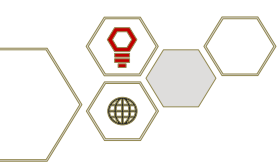

створені і не набули ознак об'єкта цивільних прав. Згідно зі статтею 177 ЦК України об'єктом цивільних прав можуть бути лише ті блага, що мають майнову чи немайнову цінність і існують у матеріальній або нематеріальній формі.

Водночас стаття 424 ЦК України визначає, що право на використання об'єкта інтелектуальної власності належить виключно суб'єкту такого права, тобто особі, яка створила об'єкт або набула права на нього у встановленому законом порядку. Отже, якщо право ще не виникло, а існує лише гіпотеза щодо його виникнення, воно не може бути об'єктом арешту чи іншим чином обмежене, оскільки не існує в юридичній площині.

При цьому посилення на факт визнання об'єктів інтелектуальної власності, «які виникають у користувачів веб-сайту» до їх фактичного виникнення свідчать відсутність об'єкта речового доказу, що унеможлиблює визнання його речовим доказом у розумінні статті 98 КПК України. Він не містить доказової інформації, яка б підтверджувала або спростовувала факти, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Арешт потенційних майнових прав суперечить також принципу правової визначеності, який є складовою верховенства права, адже тягне за собою обмеження прав осіб без наявності фактичного предмета обмеження. Отже, судові рішення про арешт об'єктів, які ще не виникли, є надмірним втручанням у сферу майнових прав та порушує баланс між потребами кримінального провадження і гарантіями захисту права власності, передбаченого статтями 41 Конституції України та 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Українська судова практика в аспекті блокування доступу до веб-сайтів має низку істотних недоліків, проте очевидно, що вони є наслідком наявних нормативних прогалин у КПК України в аспекті переліку майна, що підлягає арешту, підстав накладення арешту майно, а також оцінки об'єктів цифрового світу, як потенційних електронних доказів.

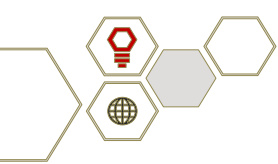
Вважаємо за доцільне доповнити перелік об'єктів на який може бути накладено арешт вказівкою на веб-сайт та доменне ім'я у частині 10 статті 170 КПК України. Окрім цього, вважаємо за доцільне розробити концепцію особливості арешту цифрових об'єктів, який може застосовуватися з метою збереження обставин та доказів, які містять інформацію, здатну підтвердити або спростувати обставини кримінального правопорушення, з метою запобігання їх відчуженню, перетворенню, а також спеціальної конфіскації.

Проаналізувавши правові підстави обмеження доступу до веб-сайтів із використанням кримінально-правових механізмів в українських реаліях, актуальну судову практику, виявивши наявні законодавчі прогалини, вважаємо за доцільне зробити аналогічне дослідження законодавства США з метою проведення порівняльного аналізу та пошуку нових підходів покращення законодавчого регулювання в Україні.

Порівняльно-правовий аналіз законодавства та практики США побудовано на функціональному підході, тобто шляхом зіставлення не лише формально-правових конструкції у законодавстві, а й шляхом відображення правозастосовних механізмів обмеження доступу до веб-ресурсів за критеріями суб'єктів ініціювання, об'єктів арешту, процесуальних гарантій, стандартів доказування, співвідношення арешту (seizure) та конфіскації (forfeiture).

Компетентні органи США є одними з найбільш прогресивних та ефективних у боротьбі із веб-ресурсами, які є інструментами вчинення кримінальних правопорушень, особливо у сфері інтелектуальної власності.

Суттєвим прикладом блокування веб-ресурсів за порушення прав інтелектуальної власності є ініціатива, відома під назвою Operation In Our Sites, що координується Національним центром з координації захисту прав інтелектуальної власності (IPR Center) під егідою Служби імміграції та митного контролю США. У межах цієї програми правоохоронні органи Сполучених Штатів Америки та міжнародні партнери реалізують комплекс заходів, спрямованих на вилучення доменних імен веб-сайтів, які використовуються для

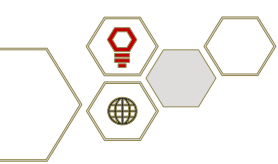
розповсюдження контрафактної продукції чи іншого порушення прав інтелектуальної власності. При цьому, реалізація такої ініціативи може бути екстериторіальною з огляду на особливості дії законодавства США у просторі [16].

Прикладом ефективності ініціативи Operation In Our Sites є блокування та вилучення понад одного мільйону доменних імен веб-сайтів, що займалися незаконним продажем автомобільних запчастин, електронних компонентів, товарів особистої гігієни та інших підроблених виробів. За даними IPR Center, приблизно 33 600 доменів було арештовано в межах спільної операції між підрозділом Homeland Security Investigations (HSI), Європолем, Інтерполом та поліцейськими структурами двадцяти шести країн [16].

Саму по собі правова конструкція блокування доступу до веб-сайтів, які використовуються у злочинній діяльності у США, можна детермінувати як симбіоз кримінально-правових та цивільно-правових механізмів, що обумовлюється особливостями англо-саксонської правової системи.

Правовою основою для блокування доступу до веб-ресурсів у США виступає Закон про захист прав інтелектуальної власності (Pro IP Act). При цьому, повноваження компетентних органів здійснювати арешт і конфіскацію доменних імен веб-сайтів у США ґрунтуються на положеннях про цивільну конфіскацію, закріплених у Законі про захист прав інтелектуальної власності (Pro IP Act). Цивільна конфіскація зосереджується не на особі, як суб'єкті злочину, а на майні, і передбачає юрисдикцію *in rem*, засновану на певній «юридичній фікції» про те, що саме майно може бути визнане «винним». Щоб застосувати конфіскацію, уряд повинен довести наявність обґрунтованої підозри (*probable cause*), що майно використовувалося для вчинення або отримане внаслідок незаконної діяльності, в тому числі внаслідок вчинення злочину [17, с. 863-865].

Водночас, процедури цивільної конфіскації передуює саме арешт майна – доменного імені веб-ресурсу, який забезпечується шляхом встановлення

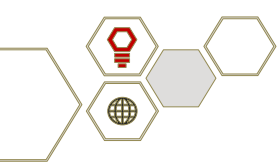
суддею достатніх підстав вважати, що майно пов'язане з вчиненням злочину у сфері авторського права, та за наявності підстав суддя видає ордер на арешт (seizure warrant). Лише після цього держава ініціює процедуру конфіскації (forfeiture) щодо відповідного майна [17, с. 865].

У цьому аспекті важливо розуміти розмежування поняття арешту (seizure) та конфіскації (forfeiture) – двох взаємопов'язаних, але різних правових процедур. Арешт означає тимчасове вилучення або обмеження контролю майна, пов'язаного зі злочином власником, що передусє фактичному вилученню веб-сайту (або іншого майна) у власність держави. При цьому арешт реалізується шляхом зобов'язання реєстратора доменного імені перенаправити трафік на офіційну веб-сторінку, що інформує користувачів про те, що веб-сайт арештовано урядом США [17, с. 865-866].

Відтак, блокування веб-сайтів у США здійснюється на стику кримінально-правових і цивільно-правових інструментів, що зумовлено дуалістичною природою правозастосування в англо-саксонській системі. Такий підхід поєднує оперативність кримінального переслідування з нижчим стандартом доказування, притаманному цивільному судочинству (цивільній конфіскації). Вважаємо, що правова модель США демонструє ефективну адаптацію традиційних механізмів арешту й конфіскації до цифрового середовища, забезпечуючи водночас баланс між захистом прав інтелектуальної власності та процесуальними гарантіями законності втручання у майнові права.

Висновки.

Узагальнюючи результати дослідження, зазначимо, що веб-сайт доцільно розглядати як комплексний об'єкт права інтелектуальної власності, що поєднує контент, програмний код і доменне ім'я (та пов'язані ідентифікатори). Така конструкція допускає застосування кримінальних процесуальних заходів, однак лише за умови коректної ідентифікації носіїв прав і встановлення причинного зв'язку між функціонуванням веб-ресурсу та інкримінованим правопорушенням.

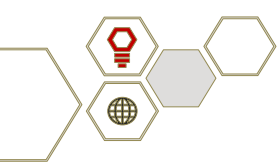

Саме тут виявляється ключова проблема українського регулювання: чинна редакція статті 170 КПК України не містить прямої вказівки на веб-сайти чи доменні імена як на об'єкти, що можуть бути арештовані, тоді як відсутнє правове регулювання, яке надає цифровим об'єктам чітко окресленого доказового статусу. Унаслідок цього судова практика вимушено вдається до розширювальних тлумачень (зокрема, помилкового ототожнення «прав користувачів» із майновими правами інтелектуальної власності), що суперечить принципам законності, правової визначеності та пропорційності втручання у право власності.

Водночас, проведений порівняльно-правовий аналіз демонструє, що у США сформувалася гібридна модель, яка поєднує ордерний арешт доменних імен (seizure) із подальшою цивільною конфіскацією (forfeiture). Така модель забезпечує оперативність нейтралізації злочинної інфраструктури за збереження процесуальних гарантій. Такий підхід демонструє ефективність кримінальної юстиції у сучасному суспільстві, який очевидно визначається не лише матеріально-правовими підставами, а й чітко визначеними об'єктами та стандартом доказування.

З огляду на це, для досягнення заявленої у статті мети збалансування свободи використання мережі Інтернет, права власників веб-ресурсів і публічний інтерес у запобіганні злочинам – українське кримінальне процесуальне законодавство потребує системного доопрацювання.

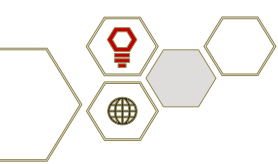
Доцільно доповнити статтю 170 КПК прямою згадкою про доменні імена, веб-сайти, та інші цифрові об'єкти як майно, що може бути об'єктом арешту у кримінальному провадженні. Також доцільно встановити процесуальний режим арешту цифрових об'єктів, а також визначення поняття цифрових (електронних) доказів у КПК України, що дозволить усунути виявлені нормативні прогалини, уніфікувати правозастосовну практику й мінімізувати ризики надмірного втручання у майнові права та «цифрову свободу», водночас забезпечуючи належний баланс між потребами кримінальної юстиції у

швидкому припиненні протиправної онлайн-діяльності та необхідністю дотримання верховенства права у сучасному цифровому вимірі.

Список використаних джерел:

1. Музиченко О. В., Карандась М. В. Правомірність застосування приписів Глави 17 Кримінального процесуального кодексу України з метою блокування веб-сайтів у кримінальному провадженні. – «Науковий вісник Ужгородського національного університету». Серія: Право. – 2022. – № 71. – С. 321-326. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/08/55.pdf>. – Дата звернення: 14.09.2025.
2. Зелькіна Т. Є. Обмеження майнових прав осіб у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування: кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. – Дис. на здобуття ступеня доктора філософії за спец. 081 «Право». – Нац. акад. внутр. справ, Київ, 2021. – 291 с. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/86e119dd-896f-4704-89d0-7346a78d0230/content>. – Дата звернення: 21.09.2025.
3. Сенченко Н.М., Чумаченко В.Ю. Електронні докази у кримінальному провадженні: досвід реалізації у зарубіжних країнах. Академічні візії. – 2025. – № 42. – С. 1-10. – URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1878/1747>. – Дата звернення: 21.11.2025.
4. Manwani R. The Rise of Digital Arrests : Cybercrime in the Modern Era. Journal of Internet & E-Commerce Research (JIER). – URL: https://www.researchgate.net/publication/388618464_The_Rise_of_Digital_Arrests_Cybercrime_in_the_Modern_Era. – Дата звернення: 21.09.2025.
5. Cengiz and Others v. Turkey. Judgment of 1 December 2015, Application №. 48226/10 and 14027/11. European Court of Human Rights (HUDOC). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159188>. – Дата звернення: 23.09.2025.

6. International Commission of Jurists. Digital Technologies and Human Rights: a Legal Framework – A Briefing Paper. May 2022. С. 1-27. URL: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2022/05/Digital-Technologies-and-Human-Rights-Briefing-Paper-FINAL-VERSION-May-2022.pdf>. – Дата звернення: 23.09.2025.

7. Борівська В., Міхайліна Т. Правовий режим веб-сайту та його складників як об'єктів інтелектуальної власності. Підприємництво, господарство і право. – 2021. – № 4. – С. 5 – 9. – URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/2.pdf>. – Дата звернення: 28.09.2025.

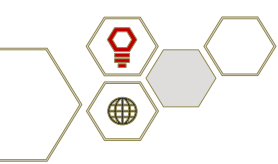
8. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. – Дата звернення: 30.09.2025.

9. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 1 груд. 2022 р. № 2811-IX [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>. Дата звернення: 05.10.2025.

10. Татарникова К.Г. Проблеми реалізації права інтелектуальної власності на інформаційні ресурси в Україні. Юридичний вісник. – 2015. – № 1 (34). – С. 97 – 103. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/8195/9803>. Дата звернення: 05.10.2025.

11. Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва у справі 761/7870/24 від 04.03.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117655275>. Дата звернення: 08.10.2025.

12. Ухвала Святошинського районного суду міста Києва у справі 759/10859/23 від 14.06.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111528272>. Дата звернення: 10.10.2025.

13. Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва у справі № 761/17963/25 від 06.05.2025. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127236181>. Дата звернення: 10.10.2025.

14. Ухвала Печерського районного суду міста Києва у справі № 757/47917/25-к від 01.10.2025. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130751292#>. Дата звернення: 15.10.2025.

15. Ухвала Святошинського районного суду міста Києва у справі № 759/7974/23 від 04.05.2025. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110665315>. Дата звернення: 15.10.2025.

16. Over a million websites seized in global operation. URL: <https://www.ice.gov/news/releases/over-million-websites-seized-global-operation>. Дата звернення: 21.10.2025.

17. Karen Kopel. Operation seizing our sites: How the Federal Government is taking domain names without prior notice. Berkley Technology Law Journal [Vol. 28:589]. С. 859 – 900. URL: https://btlj.org/data/articles2015/vol28/28_AR/28-berkeley-tech-l-j-0859-0900.pdf. Дата звернення: 28.10.2025.